

Razraščanje bele omele (*Viscum album*) na lipi

Blaž Ambrožič

dipl. inž. gozd. in čebelar

Bela omela na lipovih drevesih je na Gorenjskem kar velik problem, saj skoraj ni lipovega drevesa brez te polzajedavske rastline. Gre za močno razvejan grmiček v premeru 30 do 100 cm, kroglaste oblike. Listi so vednozeleni usnjati, podolgasti in ob steblu zoženi z neizrazitimi podolgastimi žilami. Cvetovi so blede rumeni, nameščeni pa so na koncu vejic tesno drug ob drugem. Plodovi so svetleče se bele barve in so v velikosti in obliki grahovega zrna. Plod vsebuje enega do dve semeni, ki jih raznašajo ptiči. Včasih so s pomočjo lepila, izdelanega iz plodov, ptiče tudi lovili, zato beli omeli pravimo tudi *ptičji lim*. Bela omela pa se ne razrašča le na lipi, ogroža tudi druge drevesne vrste, celo sadno drevje.

Čebelarji na Gorenjskem, sploh v okolici Radovljice, Lesc in Bleda, smo v preteklosti lahko računali na vsaj eno zanesljivo pašo na lipi oziroma celo bolj na lipovcu. Lipa in lipovec rasteta na vseh gozdnih robovih in kot drevesni osamelci. Čebeljo pašo na lipovcu v zadnjem času ne manjšajo le vse pogostejše suše ali pa nalivi v času njegovega cvetenja, ampak tudi razraščanje bele omele v njegovih krošnjah, ki drevesa suši. V zimskem času vidimo belo omelo na drevesih zelo dobro, saj so sicer listopadna drevesa postala zaradi bele omele navidezno zimzelena. Drevesom s svojimi koreninami, ki jih poganja v veje dreves, odvzema hranilne snovi in ob večji razraščenosti tudi svetlobo. Na veji, kjer se ukorenini, nastane odebelitev in po navadi se veja od mesta ukoreninjenja naprej posuši. Posledično drevo hira in se počasi, toda zagotovo, posuši in propade.

Sem gozdar in čebelar in po mojih izkušnjah je treba belo omelo v visokodebelnih sadovnjakih zatirati vsako leto. To pa pomeni, da je najboljše in najučinkovitejše, če vejo, na kateri se je pojavila bela omela, odrežemo z njo vred. Rezanje grmičkov prav veliko ne pomaga, saj iz korenin še isto leto rastlina požene nove poganjke. Seveda se v sadovnjakih to še lahko naredi, medtem ko je na visokih lipovih drevesih odstranjevanje bele omele s plezanjem po drevesu smrtno nevarno. Sam jo s sadnih dreves odstranjujem s pomočjo žage na teleskopski palici pred novim letom, saj so zimzeleni grmički lep okras, uporabljajo pa se tudi v zdravilstvu. Nekatere vrtnarije belo omelo

Foto: Blaž Ambrožič

v prednovoletnem času celo odkupujejo, tako da lahko z rezom naredimo dobro delo za drevo in še nekaj zaslužimo. Belo omelo izredno rada obžira tudi divjad, tako da vam je, če jo boste pustili pod drevesom, v nekaj dneh ne bo treba pospravljati, saj je ne bo več. To bi lahko izkoristili lovci v dogovoru z lastniki, saj bi jim posekana drevesa v zimskem času koristila kot hrana za parkljasto divjad.

Z gozdarskega vidika se ne zatira in le če lastnik izrazi željo, se napadena drevesa odkažejo za posek. Vendar je to prej redkost kot pravilo, saj les lipe ni cenjen za kurjavo. Čebelarji iz lesa lipe delamo satnike, primeren pa je tudi za rezbarijo. Še eno zanimivost sem opazil v predelih, kjer so lipe in lipovci z belo omelo. Ptice rajši posedajo na drevesih z belo omelo. Ker nam te ptice v poletnem času »pomagajo« obirati češnje, lahko kasneje, pod temi drevesi najdemo sadike češnje in pa tudi že večja drevesa divjih češenj.

Bela omela čebelarjem in lastnikom lipovih dreves nedvomno povzroča škodo, vendar ni tako škodljiva, kot so npr. smrekovi lubadarji. Zato gozdarji Zavoda za gozdove Slovenije lastnikom prizadetih dreves le svetujemo, ne pa predpisujemo, naj jih odstranijo.

Zato za zatiranje bele omele v sadovnjakih poskrbimo čebelarji sami s sprotim izrezovanjem prizadetih vej, kjer

je delo še dokaj varno. Če tega ne storimo se bela omela lahko zelo razraste in drevesa odmrejo, kar je mogoče videti v zapuščenih visokodebelnih sadovnjakih.

Bele omele na lipovih drevesih praviloma ne moremo izrezovati, kvečjemu lahko posekamo močno napadena drevesa, in to v zimskem času, da še pomagamo divjadi in lovcem. Vendar s takim posekom zmanjšujemo število medovitih dreves. Zato se odločimo le za posek dreves,

ki so z belo omelo izredno močno preraščena. Če so to gozdna drevesa, mora posek z odločbo dovoliti revirni gozdar.

Na žalost smo čebelarji in naše čebele v tem primeru nemočni in popolnoma odvisni od vestnosti lastnikov dreves. Lahko pa jih o razraščanju bele omele in ukrepah za njeno zatiranje obvestimo in upamo na njihovo dobro voljo za ukrepanje. ●

Ohranjena čebelarska pisna zapuščina Petra Pavla Glavarja (I. del)

zasl. prof. dr. Andrej Šalehar¹ in Anton Tomec²

¹ Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko,

² upokojeni tajnik Čebelarke zveze Slovenije

andrej.salehar@bf.uni-lj.si, tone.tomec@gmail.com

Peter Pavel Glavar (1721–1784) je čebelaril v času prve zlate dobe kranjskega čebelarstva (1750–1820) v Komendi od leta 1744 do prve polovice leta 1766 in na Lanšprežu od druge polovice leta 1766 do leta 1784. To je bil čas, ko se je kranjsko čebelarstvo neizbrisno zapisalo v svetovno čebelarstvo. Peter Pavel Glavar je svoja osnovna čebelarska znanja pridobil od gorenjskih čebelarjev, veliko pa ga je črpal iz tujih čebelarskih knjig. Danes so v Glavarjevi knjižnici v Komendi ohranjene tri dragocene nemške čebelarske knjige – dve izdani leta 1766 in ena leta 1769.

Peter Pavel Glavar (1721–1784) – slika v kapeli na Lanšprežu

napisani na Lanšprežu ter so v latinskem ali nemškem jeziku, knjiga *Pogovor o čebelnih rojih* je v bohorici.

Kronološki zbir ohranjenih Glavarjevih razprav o kranjskem čebelarstvu in listine o imenovanju:

- 1768 – prva strokovna predstavitev kranjskega čebelarstva, »Odgovor« (Arhiv RS);
- 1771 – presoja Humlovega opazovanja prahe matic

s troti v zraku v letu 1769, pismo PPG (25. novembra 1771) (Arhiv RS);

- 1772 – PPG častni član čebelarske družbe v Zgornji Lužici (Arhiv Glavarjevega beneficija);
- 1776 – prva slovenska čebelarska knjiga (Arhiv RS);
- 1781 – strokovni predlogi za izboljšanje in dvig kranjskega čebelarstva, »Drugi odgovor« (Arhiv RS);
- 1781 – pravila za čebelarsko vrtnarsko šolo na Lanšprežu (Arhiv RS);
- 1781 – prva čebelarska šola na Kranjskem (Lanšprež) in poučevanje v slovenskem jeziku (Arhiv Glavarjevega beneficija).

V prispevku so kronološko in na kratko predstavljene ohranjene razprave PPGja o kranjskem čebelarstvu.

Prva strokovna predstavitev kranjskega čebelarstva

»Odgovor« (1768)

Dunajska dvorna pisarna je 28. januarja 1768 tudi na Kranjsko poslala Predlog za izboljšanje čebelarstva v c. kr. dednih deželah, ki ga je pripravila Spodnje Avstrijska gospodarska družba. Dokument hranijo v Arhivu Republike Slovenije. KKD je zaprosila tudi svojega člana duhovnika in lanšpreškega graščaka PPG, da ga presodi in o tem napiše mnenje. Tako je še isto leto (7. julija 1768) nastal njegov znameniti *Predlog odgovora za izboljšanje čebelarstva v c. kr. dednih deželah*, kratko »Odgovor«, ki je prvi strokovni opis čebelarjenja na Kranjskem. Na zadnji strani rokopisa, ki ga hrani Arhiv Republike Slovenije, je zapisana pripomba »poslano 30. julija 1768«, kar omogoča sklepanje, da je KKD Odgovor poslala na Dunaj. V Odgovoru, ki ga je PPG napisal na osnovi svojih 24letnih praktičnih čebelarskih izkušenj ter prebiranja tujih čebelarskih knjig, je podrobno in strokovno popisano čebelarjenje na Kranjskem. Še posebej so pomembni njegovi izvirni predlogi, kako odpraviti ovire, ki zavirajo razvoj čebelarstva. Pri tem je postavil v ospredje: »izobraževanje čebelarjev, čebelarsko